

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 1. soboto v mesecu.
Lastnik: Prva jugoslov. tovarna
kavinih surrogatov v Ljubljani

Leto I.

V Ljubljani, 9. grudna 1905.

Št. 12.

Uredništvo »Slovenske Gos-
podinje« je v Ljubljani, Mestni
▲ ▼ ▲ trg Štev. 17 ▲ ▼ ▲

Prijateljicam in čitateljicam „Slovenske Gospodinje“!

Z današnje številko je dovršen prvi letnik »Slovenske Gospodinje«, ki se je resno trudila, da razpravlja mnoga, v praktično življenje ženske spadajoča vprašanja. In kakor doslej, se namerava tudi II. letnik baviti ta edini ženski slovenski list v prvi vrsti z gospodinjstvom. Prinašal bo tedaj še nadalje posebno članke, spadajoče v delokrog gospodinje, vzgojiteljice in kuharice. Pridobili smo že več dobrih in v praktičnem življenju izkušenih sotrudnic in sotrudnikov, ki nas bodo zalagali s članki iz gospodinjstva in materinstva. Poleg tega pa bomo gojili tudi leposlovje in razno koristno berilo ter prinašali vesti o ženskem društvenem življenju pri nas in o uspehih ženstva sploh; seznanjali bomo Slovenke z životopisi znamenitih žen ter poročali o pojavih ženskega socialno-političnega gibanja. — Končno bo opozarjal list naše gospodinje na domače izdelke in jim priporočal domača podjetja.

»Slovenska Gospodinja« bo izhajala tudi nadalje mesečno v predležeci obliki in obširnosti kot priloga »Našemu Listu«. Mogoče bo pa tudi naročati le »Slovensko Gospodinjjo«, in sicer za naročnino 3 K.

Kakor razvidno, smo se lotili težke naloge, ki nas bo stala mnogo gmotnih žrtev in truda. In da ne bo to zaman, da si pridobi list splošno priznanje in vseobčo priljubljenost, se obračamo do vseh cenjenih pisateljev in pisateljic ter do slovenskih gospodinj, domoljubkinj in domoljubov s prošnjo, naj razširjajo in priporočajo naš list, naj nas podpirajo v našem stremljenju s prispevki in dopisi za »Slovensko Gospodinjjo« porabne vsebine. Posebno nam bodo ugajale krajše povesti in črtice, drobne pesmi in poljudno pisani članki, ki so zanimivi slovenskim materam in gospodinjam in slovenskemu ženstvu sploh. Najbolj pa nam bo ustrezno s kratkimi, iz praktičnega življenja zajetimi, torej aktualnimi razpravami, ki bodo koristne slovenskemu ženstvu po mestih in na deželi.

»Slovenska Gospodinja« mora postati glasilo vsega našega ženstva, glasilo naših mater, gospodinj, vzgojiteljic, učiteljic, uradnic in sploh vseh onih, ki so izrekle že čestokrat željo, da nam je treba zopet naprednega, neodvisnega slovenskega ženskega lista. »Slovenska Gospodinja« bo stremila torej za tem, da si pridobi naklonjenost in zanimanje vsega našega ženstva.

Zatorej prosimo vse, ki imajo veselje in voljo podpirati nas, naj žrtvujejo nekoliko prostih uric našemu listu ter naj nam pomorejo s sodelovanjem, da nam bo mogoče vsestransko zadostiti naloženi si nalogi in dolžnosti. Pripominjamo, da se vsak prispevek, ki izide v »Slovenski Gospodinjji«, primerno nagradi.

Uredništvo.

Znamenite žene: Ellen Key.¹

A. Sladkova.

Qed ženami, ki so v zadnjih desetletjih prenesenile javnost s svojimi spisi in nazori o emancipaciji žen, zavzema prvo mesto švedska pisateljica Ellen Key.

Narodila se je 1. prosinca 1849 v Sundsholmu na južnem Švedskem. Rodbina njenega očeta je doma na Škotskem, odkoder se je v 17. stoletju izselila na Švedsko. Oče Ellen Keyeve je bil sin velenadarjenega, genijalnega umetnika slikarja Emila pl. Keya, ki si je bil po ženi v sorodstvu z rodovino Cromwellov. Njena mati Zofija, grofica Posse, je bila sorodnica švedske vladarske rodovine.

¹ Slovestvo: Ellen Key: Das Jahrhundert des Kindes. Studien. S. Fischer, Berlin. — Ellen Key: Die Wenigen und die Vielen. Studien. S. Fischer, Berlin. — Ellen Key: Mißbrauchte Frauenkraft. — Ellen Key: Menschen. — Ellen Key: Über Liebe und Ehe. — Elisabeth Neményi: Ellen Key (Moderne Essays). — L. Nyström-Hamilton: Ellen Key (Biographien bedeutender Frauen). — Das litterarische Echo 1878.

Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

A četudi sta bila oče in mati rodod aristokrata, je vladal v vsej rodovini svobodomiseln duh, ki je dosegel v Ellen vrhunec svojega razvoja.

Svojo mladost je preživela Ellen deloma na posestvu svojih staršev, kjer je uživala nepokvarjeno prirodo, deloma pa pri svojem dedu na gradu Björnö. Oba ta kraja, polna prirodnih lepote, sta jo nadahnili s toliko ljubeznijo do prirode, da je ves čas svojega bivanja v Stockholmu hrepenela po njiju, ker v bližnji okolici ni našla ničesar podobnega.

V mladosti je kazala Ellen Keyeva veliko strast do čitanja. Ker je bila često prepuščena sama sebi, si je svojevoljno izbrala čtivo. Čitala je vse, kar je našla v očetovi knjižnici. Z osmimi leti je poznala večino pesmi finskega pesnika Runeberga, z desetimi leti je poznala Goethejevo pesnitev Herrmann in Dorotheja, a tudi Sokrat jo je baje posebno mikal s svojim nazorom, da se približuje bogovom, kdor živi naravno in ima malo potreb.

Sama je bila vzgojevana v največji prostosti in od malega se je učila prenašati vse posledice svojega ravnanja, bodisi dobre ali slabe. Sicer je hotela mati navajati svojo najstarejšo hčer h gospodarskemu delu, a ko je videla, da Ellen ne kaže nikakega veselja do drugih opravil, kakor duševnih, jo je prepustila samo sebi, hoteča da bi se Ellen v sebi našla in se sama vodila v svoji vzgoji.

Le v prvih časih detinstva je imela švedsko in nemško vzgojiteljico; od 14. leta dalje se je učila francoščine. Sama priznava, da se je jezikov rada učila, toda slovnica je bila njena slaba stran. Povsod je ljubila duha, v njej (slovnici) pa ga ni mogla najti. Po besedah M. Krejča pa vendarle gladko govori francoski.

V prostih urah se je povsem udajala svoji ljubezni do knjig, iz katerih se je učila spoznavati prirodo, a v njej sebe samo. V tej dobi je na njo najbolj vplival Ibsen. S 15. leti, po konfirmaciji, se je zavživela z vso dušo v posel vzgojiteljice svoje mlajše sestre in brata. Vendar pa je napravila prvi poizkus že poprej. Učila je vaške otroke ter jim napravila izposojevalno knjižnico.

Z 19 leti se je preselila s stariši v Stockholm. Tu šele se je mogla po svoji volji lotiti samostojnih študij. Čitala je, učila se, poslušala mnogo predavanj ter bila izvrstna pomočnica svojemu očetu, ki je zavzemal v političkem življenju mesto voditelja. Že tedaj je osnovala poletno nedeljsko šolo za mladino v svojem rojstnem kraju, kjer je sama predavala in se trudila za vzgojo naroda. Njeno ime se je že objavljalo v ženskih listih stockholmskih,¹ kamor je pošiljala črtice o umetnosti, slovstvu in gledališču ter samostojne članke.

Ko je dobila poziv za voditeljico neke višje ljudske šole, pa je vendar odklonila, ker za takrat še ni zapala svojim močem vočigled tako veliki nalogi.

Z očetom je šla na potovanje v London, na Nizozemsko, v Pariz, Draždane in severno Italijo. Dunaj

¹ Tidskrift för Hemmet. (Časopis za dom.)

je posetila šele ob svetovni razstavi l. 1873. Povsod je pridno pregledovala muzeje in galerije ter si pridobila nenavadno znanje umetniške zgodovine.

S 30. letom se ji je izpolnil vzor mladih let, biti učiteljica na dekliški šoli. Rodbina je ubožala vsled gospodarskega poloma na Švedskem in ona je bila primorana, nastopiti pot učiteljevanja; s svojim bogatim znanjem in neobičajnim darom za poučevanje si je naglo pridobila srca učenk in zaupanje šolskega vodstva. Njene učenke so se je še čez leta spominjale in ji bile hvaležne za vse, kar je kedaj vcepila v njihove dovtetne in odkritosrčne duše. Naglo je otvorila posebne tečaje za šoli odrastle dame in prednašala tam o švedski zgodovini, o moralistih, o ruskih slovstvenih razmerah, o preporodu na Laškem in mn. dr. Znala je predavati tako plastiški, da so jo poslušalke — tako so zatrjevale same — morale poslušati.

Ko se je l. 1880. v Stockholmu otvoril izobraževalni zavod za delavsko ljudstvo, kjer so se prirejale vsakdanja predavanja iz znanstvenih strok in zgodovine, je čakala Ellen Key na prvo priliko, da dobi tukaj mesto. Dobila ga je l. 1883. Spočetka je poslušala njena predavanja iz švedske kulturne zgodovine le kakih 15 poslušalk, toda za nekoliko let je narastlo njihovo število na 480, tako da je bila celo velika dvorana zavoda pretesna. Tu je predavala 20 let. Toda njena predavanja niso bila omejena na Stockholm, Ellen Key pozna dobro tudi mnogo manjših švedskih in norveških mest.

Vendar pa za pripravljanje teh predavanj ni porabljala vsega časa; zato je obračala svojo pozornost še tudi na delavsko ljudstvo. Prirejala je z nekaterimi inteligentnimi ženami večere za delavke vseh strok, da bi jim pomagala tako do duševne omike in prekoračenja propada med ljudstvom dela in srednjimi stanovi.

Leta 1889. je nastopila kot govornica v upsalski univerzi za svobodo tiska in govora, kar so smatrali tedaj njeni prijatelji kot veliko smelost. Često so se izražali o nji, da je rojena govornica, ker je znala govoriti »kar sproti« (aus dem Stegreif).

Na potovanju, kamor se je napravila l. 1890. preko Pariza na Bavarsko, so se narodili njeni »Spomini s potovanja«, ki jih je priobčila v časopisu »Nordisk Tidskrift«.¹

Na svojem tretjem potovanju, l. 1894. je posetila muzeje vseh velikih mest in objavila svoje študije v člankih »O evropskem slikarstvu«, »O Goethejevem svetu« in »O individualizmu in socializmu«.

V tisto dobo, ko je imela svetovni nazor in versko prepričanje že utrjeno, spadajo životopisi E. Algren, Sonje Kovalevske, sloveče matematice, in A. Ch. Lefflerjeve,² ki se je omožila z vojvodo Cajanollskim. Ne-

¹ Priobčeni so bili v »Neue deutsche Rundschau« 1901.

² Prim. Marholmova »Das Buch der Frauen« in Lefflerjeve: »Sonja Kovalevska«.

koliko let pozneje je napisala životopis Eve Fryxellove.

Poseben vtis je napravilo njeno predavanje »O zlorabljeni sili žen«, v Kodanju l. 1895, ki je tam sicer jako ugajalo, a je v Stockholmu izzvalo pravcat vihar proti Ellen Keyevi. V njem namreč nastopa pisateljica proti napačni emancipaciji žen.

Iz te dobe sta »Dušeslovje žene« in »Logika«, »O ljubezni in zakonu« in mnogo krajših člankov, ki so preloženi malodane na vse evropske jezike.

Leta 1899. je pustila učiteljsko službo ter se posvetila zgolj pisateljstvu. Odpravila se je na četrto potovanje po Evropi, na katerem se je mudila skoraj dve leti. Tedaj so jo jako slavili in neki časopis je rabil v slavnostnem članku besede: »Sejala si besede, žela bodeš ljudi!«

Šele l. 1903. se je ločila od Stockholma, pustila vse svoje družabne posle in je odpotovala na posestvo svojega brata, kjer živi še sedaj.

Leta 1905. je bila nekoliko časa v Pragi. Češke žene bi jo bile rade pozdravile v svoji sredini, ali ta Švedka jih je brez povoda razžalila v njihovih narodnih čuvstvih.¹ Nežni takt, s katerim so se vedle Čehinje proti nji, ne dopušča nikakih izgovorov njenega pregreška. Toda kar je zakrivila, nam ne sme braniti, da ne bi zasledovali lepih njenih misli.

Pada, pada beli sneg . . .

Pada, pada beli sneg
na lesove osamele;
kmalu s plašči belimi
smreke bodo se odele.

Upi naši, nade vse
prazne so jesenske sanje,
komaj nam ozelene,
že jih mrzla smrt požanje.

F. Studenko.

Po poroki.

Po resnični dogodbi spisala Bogomila.

Sedela je na nizkem kovčegu ter zrla bolešno predse. Po stanovanju je vladal strašen nered. Po tleh je ležala slama, tuptatam tudi cunje in papir. Ob steni pa so stali zaboji ter z deskami obite omare, mize, stoli in drugo pohištvo.

»To so torej sladkosti zakona!« je zdihovala mlada, jedva pol dne poročena žena. »Šel je, in ni ga nazaj. Jaz pa samevam tu v tujem kraju . . . Prva noč . . . in že samevam! Oh, kako prijetno, kako idilčno sem si predstavljala življenje ob strani ljublje-

¹ Najbrž, ker je na podlagi napačnih informacij, katere so ji Nemci dali, krivo sodila o narodnem boju Čehov; — op. uredništva.

nega moža! Sedaj pa vidim, da je vse varka in laž. Kako bi me mogel pustiti tako dolgo samo, če bi me res ljubil? Ne, ne, to ni mogoče!«

Potegnila je iz nedrija urico ter se je ozrla plaho vanjo.

»O Bog, tri četrt na polnoč, njega pa še ni! Ali se mu je morda pripetila kaka nesreča? Da bi vsaj vedela, kje iskati ga! A kam naj grem v temi tu v tujem mestu?!«

Potok solza jej je iznova porosil lice. Za nekaj časa je stopila v sosednjo sobo, kjer sta stali odkriti postelji. Tudi nočni omarici ter umivalnik z velikim zrcalom so bili že na svojem mestu. Nekaj trenutkov je stala neodločno sredi spalnice; potem je butnila razjarjena z nogo ob tla.

»Ne, ne grem spat! Takoj naj vidi, v kolikih skrbeh sem bila zaradi njega, koliko sem pretrpela, ker me je pustil v nezaslišani brezobzirnosti samo. Ta okrutnež!«

Zaloputnila je vrata ter se vrnila zopet v prvo sobo.

»Kako sem nesrečna, kako sem nesrečna!« je zdihovala ter naslonivša se na zaboj — vroče plakala. »To so torej sladkosti zakona!« je ponavljala iznova. Bila je strašno obupana.

* * *

Gostje »Pri zlatem jelenu« so bili nocoj izredno dobre volje. Veselih dovtipov ni bilo ne konca ne kraja. Izmed vsega omizja pa se je najbolj odlikoval veseli notar Plavec, visok, suh mož, bledega obraza ter malih sivih oči. Govoril je veliko, njegovi vinski bratci pa so se mu smejali na ves glas.

Kazalec stenske ure je že kazal pol dveh, pivci pa so bili še vedno dobre volje; nihče se ni spomnil, da bi bilo čas iti domov. Postajali so čim dalje glasnejši.

»Plavec, čuj! Progar nam hoče povedati zanimivo dogodbo iz svojega življenja!« zakliče jeden izmed gostov.

»Dobro! Izvrstno! Kar hitro začni!« so klicali vsi vprek.

Tedaj pa so se odprla gostilniška vrata in vstopila je nova truma gostov.

»O, Plavec! Servus! Čestitam. — Torej si se res oženil!? — A kje, za vraga, imaš ženo!?!«

Notar se je stresel po vsem životu. Planil je pokonci, kakor da ga je pičil gad. »Moj Bog, moj Bog!« je jecljal prestrašen ter zgrabil klobuk in palico. »Anka, jutri plačam, danes ne utegnem. — Prokleta reč«, je mrmral bolj zase — »pozabil sem, da sem oženjen!« In odhitel je, ne da bi se bil poslovil od svojih prijateljev.

Ti pa so zagnali v gromek smeh.

»Štefan, skoraj bi nam bil pokvaril vso stvar; k sreči si prišel tako pozno.«

»Prišel sem samo na četrtr rudečega; saj smo že »Pri konjičku« pili. — Pa kaj ste imeli s Plavcem?»

»Saj ti je znano, kako strašno pozabljev je. Pred enim tednom sem trdil, da bi mogel notar celo takoj prvi dan pozabiti, da je oženjen. Stavila sva s Slivarjem za deset litrov vina. Kakor vidite, prijatelji, sem stavo dobil. Dve je ura, Plavec je pa pravkar odšel. Ha, ha!»

»Deset litrov na mizo!« je zaklical Slivar, ko se je smeh nekoliko polegel...

Medtem pa je tekel Plavec proti domu, kakor da gori za njim.

»To je nezaslišano, to je nezaslišano! Pozabil sem nanjo!« je zdihoval ter bežal, kolikor je mogel. — »Bedak, tepec, kako morem biti tako pozabljev! Kaj poreče moja uboga Adela?! Revica! Ko bi vsaj spala!...

Adela pa ni spala. Sedela je še vedno na zaboju ter je jokala.

»Adelica, ali mi moreš odpustiti? Ljubica, strašen okrutnež sem, nisem te vreden, pozabil sem nate.«

Prosil in prosil je odpuščanja ter se zaklinjal, da ne stori nikdar več kaj takega.

»Glej, že dvanajst let zahajam večer na večer v to gostilno, vedno sedim za isto mizo, pijem z istimi gostmi, iz iste čaše, ob istem času, — navada je kriva, da sem pozabil priti takoj domov, kakor sem obljubil... Oh, ta nesrečna pozabljivost! Menda mi je prirojena, káli. Da, da, tako mora biti; moj ded je bil strašno raztresen profesor; moj oče je tudi vsak hip kaj pozabil in jaz sem njegov sin!«

In razkrival jej je na dolgo in široko moderno teorijo atavizma. Toda notar je moral s krvavečim srcem spoznati, da nima njegova, sicer jako razumna soproga, za to imenitno teorijo prav nikakega razuma. Kajti obrnila mu je jezna hrbet ter se odpravila spat.

Kaj se je nadalje zgodilo, ni znano. A viri pripovedujejo, da so našli naslednjega dne hudomušni notarjevi prijatelji naoknice njegovega stanovanja zatisnjene in vrata zaklenjena, da si se je pomikal kazalec že proti poldne. Iz tega so modro sklepali, da se je prva burna nevihta že polegla ter vlada med mladima zakoncema blaženi mir. In prav so sklepali.

Pomlad.

Polja vsa je sneg odel,
hrib in breg in log je bel,
solnce se za oblake skriva,
jaz pa vendar sem vesel.

Vendar pa vesel sem jaz:
v srcu mojem pomlad klije,
v njem je solnčni žar in kras,
solnce pa je — tvoj obraz!

Vlado Vesnin.

Telesna vzgoja otrok.

II.

Govorila sem že v predzadnji številki »Slovenske Gospodinje« o telesni vzgoji otrok tekom prvega leta njegovega življenja. Naj sedaj nadaljujem.

Kakor je nespametno in brez potrebe majhne otroke zibati in prenašati jih, da zaspe, prav tako neumno in jako škodljivo je jemati otroke k sebi v postelj. Večkrat store to matere iz komodnosti, da jim ni treba po noči vstajati k otroku. Toda pomisliti je treba, da niso tako redki slučajji, ko je mati poležala svojega otroka. To se zlasti lahko zgodi na kmetih, kjer matere ves dan naporno delajo ter so silno utrujene, da trdno spe vso noč. Pa neglede na to tudi otrok, ki leži navadno nižje od matere, vdihava slabi, izprijeni zrak, ki ga izdihava mati, kar je gotovo škodljivo. Koliko je mater, ki imajo kali jetike ali kake druge nalezljive bolezni v sebi, za kar niti same ne vedo, in jih prenesejo na ta način na svojega otroka. Poleg tega se otrok spavanja pri starših silno težko odvadi, in tako se lahko pripeti, ko je že nekoliko razumnejši in budnejši, da vidi kaj, kar bi mu moralo ostati prikrito. Otrok naj ima vsak svojo, dovolj veliko, čisto, ne premehko posteljico z nizkim in ne premehkim vzglavjem. Ko pa so otroci nekoliko večji, naj imajo, če mogoče, tudi svojo spalnico, ki mora seveda biti poleg spalnice staršev ali odraslih. Da pa bodo hoteli otroci spati sami, jih je treba že od malega na to navajati ter nikdar strašiti jih z bavnimi in s parklji, ne pripovedovati jim povesti in bajk o strahovih in prikaznih ter jim pojasniti, da so to neumnosti, v katere izobražen človek ne veruje. Sploh naj starši in odgojitelji tudi zato ne groze otrokom s strahovi, ker pokažejo s tem lastno onemoglost ter jasno izpričujejo, da si sami ne morejo vzdržati potrebne discipline in pokorščine. Saj otroci so mnogo bistroumnejši kakor navadno mislijo njih vzgojitelji ter se ne puste dolgo voditi za nos s »črnimi možmi« in drugimi strahovi, ki se v resnici nečejo nikdar prikazati, dasi jih kličejo starši pri vsaki priliki in nepriliki. Za slabotne, bolehnne ali živahne otroke, ki imajo jako bujno domišljijo, pa more postati tako strašenje usodepolno. Sicer pa se ne zagrešajo proti temu toliko starši, kakor posli, katerimi matere sploh preade prepuščajo svoje otroke. V prvem letu svojega življenja je otrok tako nežen, tako potreben skrbnega, razumnega varstva, da ga nikakor ne moremo prepuščati poslom. S koncem prvega leta pa se pridruži telesni vzgoji tudi duševna vzgoja, ki jo moramo pač tudi sami voditi. Ko se začenja otrok postavljati na noge, je potreben najstrožjega nadzorstva in najskrbnejšega negovanja. Začetni poizkusi korakanja so nespretni in nestalni. Otročiček ne zna vzdrževati ravno-

težja in zato vsak trenotek pade oziroma sede ali počene ter začne lezti po tleh, kar mu je mnogo lažje. Vendar pa se kmalu zopet postavi na noge in na obrazu mu igrata veselje in zadovoljstvo. Če se otrok vede tako, potem je dovolj krepak, da se začne učiti hoditi. Za to pa ni potreba nič posebnih priprav. Obleči treba otroka le v kratko krilce ter ga pustiti, da pleza v topli sobi po svoji volji po tleh, se vzdiga in zopet poseda. Tako se uči spretnosti in si krepki svoje mišičje. Seveda mora biti ta soba čista, tla naj bodo — če mogoče — pregrnjena z mehko preprogo. Iz sobe treba odstraniti vse pohištvo, ki ima ostre robove in ogle ter zavarovati vročo peč z mrežo, da ne more otrok do nje. Ko bo otrok dovolj močan v nogah, se bo sam naveličal plezanja po tleh, oprijel se bo tega ali onega predmeta ter vstal in počasi začel korakati. Če odrasli detetu pomagajo pri hoji, ga ne smejo voditi za eno roko, ker mu s tem lahko pretegnejo ramico; prijati ga morajo z obema rokama pod pazduho ter ga voditi po sobi. Z vsakim dnem postaja otrok bolj siguren in kmalu shodi.

Otroci navadno shodijo v času med 9. in 15. mesecem. Dokler zaradi mehkosti in slabotnosti kosti ter mišičja otrok ni zmožen stati ter mu klecajo kolena in se mu vidi na obrazu bojzljivost ali celo boleš, naj ga mati nikari ne postavlja v različne stolce za hodenje, naj ga ne oblači v oblekice z vojkami in naj ga ne uči siloma hoditi, ker bi mu le skrivila nožice in celo hrbtenico in bi ga tako onesrečila za vse življenje. Težki in debeli otroci shodijo pozneje kot lahki in vitki.

Hkratu s hojo si začne pridobivati otrok tudi človeško govorico. In tu je treba paziti od vsega začetka, da se uče otroci pravilno in jasno govoriti, da se zabranijo na ta način težke, neodpravljive jezikovne napake. Otroci naj ne pačijo besedi; če jih že ne morejo pravilno izgovarjati, pa naj jih vsaj v tem ne posnemajo odrasli, marveč naj skušajo navaditi takoj otroke pravilnega izrekanja pojmov.

Tudi naj bi slovenske matere pomnile, da naj se uče njih otroci najprej pravilne in lepe slovenščine, in ko so te že popolnoma zmožni, potem naj se šele vadijo kakšnega drugega jezika. Slovenske matere naj vcepijo svojim otrokom ljubezen in spoštovanje do svojega jezika, zbude naj jim razum in čut za blagoglasje izražanja, opozarjajo naj jih na muziko, ki zveni iz vsake pravilno izbrane govorice. Že prav majhni otroci imajo razvit smisel za lep jezik, ako jih navajamo k temu. Seveda treba delati to igranje, mimogrede, in ne v obliki dolgoveznega poduka. Čitati jim treba včasih kako pesmico, pripovedati jim v lepo izbranih besedah povestice, razlagati jim nazorno razne pojme in izraze.

Vendar pa je porabiti največ časa prvih šest let za prosto gibanje v svežem zraku, za razvijanje otroškega telesa, za njegovo utrjenje. Vse otroško kre-

tanje prvih let se mora nadzorovati. Marsikateri otrok bi se navadil krivo sedeti ali stati ter nenaravno hoditi, če bi ga starši odločno od tega ne odvrčali. Saj take razvade bi ne bile samo nelepe, nego tudi škodljive, ker bi se mehke kosti skrivile ter bi ostalo držanje in kretanje za vedno neravno. Zato je tudi potrebno, da si ogleda mati večkrat na leto natančno golo telo otrokovo, da se uveri, ali je hrbtenica ravna, ali sta obe rami in oba boka enako visoka i. t. d. Enkrat na leto pa naj pelje svoje otroke k zdravniku, ki naj natančno preišče, ali so popolnoma ravnovzrasli. Če bi storili to vsaki starši, bi se zabranila marsikatera grbavost in ž njo tudi marsikatera bridka ura otroka.

Urni telesni in duševni razvoj otroka v prvih letih utruja vse telo ter potrebuje zato otrok dolgotrajnega in mirnega spanja. Prvih šest let ne zado- stuje otroku niti cela noč, nego mu je koristno, če spi tudi še podnevi. Vsekakor naj lega otrok zgodaj — pozimi med 7. in 8., poleti med 8. in 9. uro spat. Večerja naj eno uro prej, preden leže; in sicer naj uživa vedno lahko prebavljivo hrano. Na večer se ne sme motiti z bučno igro ter ne dražiti domišljije z nepri- mernimi pripovestmi. Preden gre otrok v postelj, naj opravi svoje telesne potrebe — na to treba strogo pa- ziti že pri prav majhnih otrocih ter jih, če treba, tudi ponoči poklicati in opomniti, da se ne navadijo nečesa, kar je pozneje silno težko ali celo nemogoče odpra- viti. — Tudi naj se otroci kakor hitro mogoče sami slačijo ter sami oblačijo; nikari dalje časa umivati in česati jih, nego je to neobhodno potrebno. Otroek se spo- četka ne bo popolnoma pravilno oblekel in se ne bo dovolj umil, a to se lahko vse popravi, otrok pa ima vendar zavest, da je storil nekaj s a m. Tako se navadi počasi pomagati si sam, kar je velepomembno za poznejše življenje. Otroci naj le delajo, naj imajo v redu svoje igrače, naj brišejo prah, naj pomivajo, huhajo, šivajo, delajo na vrtu; vse to delo je pač le igrača, v resnici pa je vendarle neprecenljive vrednosti. Saj se uče otroci na ta način igranje, kar je zlasti dekletom ne- obhodno potrebno v poznejšem življenju. Neka razumna žena je dejala nekoč: »Pridne matere imajo nemarne otroke in narobe«. In na tem je dokaj resnice. Mati, ki hoče vse sama narediti ter ne zaupa nikomur niti najmanjšega delca, si bo težko privzgojila delavne otroke in posle. Seveda je mnogo vreden dober vzgled, toda otrokom je treba dati tudi priliko, da delajo in da so dejansko pridni. Potem si bomo vzgojili iznajd- ljive, samostojne in samozavestne otroke, kakoršne po- trebuje sedanja doba.

Žendarska Mica.

Napisal Podgorjanski.

»Do sv. Jožefu je bilo« — je pričela Mica drugi večer svojo povest. »Mraz je bil odjenjal in pomlad je silila počasi v deželo. V dolini pri nas so bili travniki že lepó zeleni, bukev je vzbrstela in kos je začel požvižgavati ob tihem potoku. Gora pa je bila še rjava in se je šele probujala k novemu življenju.

Stari Kosek je imel tiste dni obilo posla. Vlaški tovariši so mu nanosili skupaj cele skladalnice tobaka, katerega je moral dalje razpečavati in razprodajati. Pa je prišel zvečer k nam v vas. Z materjo sva bili pravkar povečerjali, ko je stopil v sobo.

»Mica, če imaš korajžo in hočeš kaj prislužiti, kar z menoj; ob desetih odrinemo, šest nas gre »za góro« t. j. na Vlaško preko Gorjancev.«

Sprva mi ni bilo nič kaj všeč, naveličala sem se vedne nevarnosti, ki nam je pretila zdaj od graničarjev, zdaj od zverjadi, ali vremenskih uim. Povrh pa so še mati zmajevali z glavo. Kosek pa se ni dal odpraviti zlepo, kar v enomer je tiščal vame. Nekaj zaradi njegove nadležnosti, nekaj pa, ker mi je primaknil po dvajset krajcarjev na dan, sem nazadnje obljubila, da pridem zjutraj za družbo, ker imam zgotoviti še nekaj preje za Vrbanko. Kosek je bil nazadnje tudi s tem pogojem zadovoljen.

Tisto noč sva predli z materjo precèj čez polnoči, nič se nama ni dremalo, preja je bila gladka in nič krotovičasta in h kraju je šla. Ko sva zgotovili, sem povžila nekaj kaše, ki je bila ostala za plohom med »istenjem« od večerje, in hajdi v góro.

Ko sem prišla do pleterskega gaja — tam pri tistih gostih smrekah se mi je zazdelo, da je nekdo smuknil v goščo. Bila je še trdna noč. Čuk je skovikal v lini napol razpadle cerkve pleterske in tam v dolini se je čulo neko lajanje. V globokem snu je počivalo prostrano poslopje nekdanjega pleterskega samostana.

Pridem do kozolca. Kar začujem na nasprotnem hribu neko klicanje; tihotapcem so bili »leblajtarji« za petami. Naglo se stisnem k stebri pod kozolec, kjer je bilo mnogo koruznice nakopičene. Sicer mi res ne more dokazati ničesar, ker sem bila popolnoma praznih rok, ali vendar se mi je zdelo bolj previdno se ogniti možem postave, ki niso bili preveč ljubeznivi, kadar so se sešli na samem s tihotapci.

Nekaj časa prisluškujem in vlečem na uho. Tisti glasovi, ki so se prej čuli med Drčo, so se počasi porazgubili v gozdu, in iznova je nastala grobna tišina. Tihotapci so jo bili najbrže unesli v goro, kamor jim okornejši graničarji niso mogli slediti z uspehom. Nasmehnila sem se strahu, ki sem si ga delala, kar začujem po poti proti kozolcu rahlo cepetljanje. Napenjam oči, gledam in motrim, da bi razbrala, kdo se mi bliža. Ali mrak mi ni dal spoznati tiste čudne zveri, ki je

vršela proti meni. Malo se sklonim in tedaj je bila tista pošast že prav tik mene. Vsa zmedena sem bila, ko sem zagledala velikega purana, katerega je tirala lisica s seboj. Kaj tacega, si mislim, pa popadem kol, ki je bil prislónjen poleg, zavihtim ga in zakličem: »Čak me, para grda!« Obenem treščim z vso močjo po mrcini kosmati, ali zadela nisem lisice, ampak purana, katerega je zver držala za perotnico ter ga tako prisilila, da je: hočeš, nočeš, moraš, tekel vštric nje. Lisica je izginila kakor kafra, puran pa je vstrepetal, parkrat strknil s perotmi, stresel se in po njem je bilo.

Vesela planem k njemu, dober bo za kosilo v gori, podvijem mu vrat in glavo med peroti in jo pomaknem navkreber.«

»I to pa ni bilo prav, Mica«, oglasi se Liza, ki je ves čas molče poslušala »storijo« — »puran ni bil tvoj, ne bi ga smela vzeti.«

»Veš kaj, Liza, kaj pa naj bi bila naredila ž njim, če si tako modra in vsegavedna?« zavrnila jo je Mica. »Ali bi ga naj bila pustila ležati pri kozolcu, da bi prišla lisica nazaj ponj?«

»O, kaj še, lastniku bi ga morala dati nazaj, veš, lastniku«, se je odrezala moško Liza.

»Čegav pa je bil, to mi povej, ker si tako on-gava in si«, se je jezila Mica.

Morda bi se bil pričel prepir zaradi pobitega purana, a Kolarica se je odločno izrekla za to, da je Mica ravnala v tem slučaju dosti pametno, in da se ji ne sme in ne more ničesar očitati v tem oziru. Nazadnje se je celo Liza sprijaznila s to sodbo in Mica je nadaljevala:

»Revež, kdor mora hoditi po noči po tistih koreninah, kakor jaz tisto jutro. V gozdu traja noč dobre pol ure dlje kakor pa na ravnem. In tako sem spela kvišku počasi ter se spodtikala ob debele korenine, ki so rastle preko pešpoti kakor kake stopnice.

Počasi se je začelo daniti, in poslej sem stopala laglje, previdneje. V Šmarji je odzvonilo dan, ko sem zagledala sredi gošče mal ogenj. Precej sem spoznala, da so kurili tihotapci ter se gredli pri ognju. Zakličem tedaj: »ho-hop«. In daleč tam pod vrhom mi odgovori nekdo »ho-hop«. Bil je Kosek s svojo družbo. S klicanjem smo se domenili, kdo da smo. Počakali so me. To so bili veseli lepega purana, katerega sem bila na tako čudovit način rešila iz lisičjih zob. Kosku, kateremu se je sicer vedno tako silno mudilo, je tisto jutro preostajalo dovolj časa, da se puran pripravi in speče. Pri malem studenčku se ustavimo in zakurimo velik ogenj. Bili smo v lepem zatišju in varni pred preganjalcji. Kosek, ki je imel vedno nekaj drobnjav: trakov, igel, niti in druge šare seboj »za strah«, je dal soli, da sem lepo otrebljeno in očejeno žival nasolila ter jo zavila v debelo skorjo iz ilovice. Medtem se je bila naredila žerjavica in hajdi s puranom vanjo.

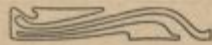
Kosek nam je med časom, ko smo čakali slastne pečenke, razložil, kako se nam je vesti, in kako hoditi

da spravimo še tisto noč ves tobak preko meje. Vsakdo je dobil svojo nalogo, katero je moral izvršiti o gotovem času in po sklenjenem načrtu. Med tem razmotrivanjem svojih tihotapskih opravil, se je spekel puran v vroči žerjavici.

To je bila pečenka, slastna in sočna, da nikdar tega! In ženica je tlesknila z zgovornim jezičkom ob zobe, da se je čul nekak glas, ki je naznanjal, kako izborna je bila tista pečenka v ilovici. Lizi so se nehote zvedenila usta in na debelo je požrla sline; kaj bi bila dala, ko bi tudi ona mogla biti deležna te slastne jedi.

»Po kosilu — ali kako bi že imenovala to pojedino — smo okusnega purana malo zalili iz čutare, katero je Kosek nosil vedno seboj, potem pa smo se razšli v manjših oddelkih ter jo krenili proti vlaškim košenicam. Tamkaj so patroljirali graničarji, seve v silnih presledkih, da ni bilo težko priti preko meje. Sploh pa nam ne bi mogel »leblajtar« do živega, ker nismo nosili ničesar s seboj, tudi če bi nas srečal; drugače bi seveda bilo, ko bi se sešli nazaj grede, ko smo bili obloženi s težkimi tovari.

To pot se nam je posrečilo do dobra. Brez nadaljnih ovir in zaprek smo prišli na Sošice, kjer smo naložili blago, ki je ponoči prišlo na Kranjsko. V Stražniku nas je stari Matko gostoljubno sprejel in blago skrnil v senici pod otavo. Tretje jutro sem pa že z materjo zajtrkovala.

Iz ženskega sveta.

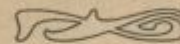
Javno predavanje. Pretekli mesec je predaval na povabilo »Splošnega sloven. ženskega društva« v Ljubljani gosp. profesor Jos. Wester o slavni švedski pisateljici in filozofki Ellen Keyevi. To predavanje je vzbudilo veliko zanimanje za švedsko pedagoginjo, ki je pri nas razmeroma še malo znana. Zato prinašamo iz peresa Čehinje — gospice Ane Sladkove životopis Ellen Keyeve. Pozneje pa prinese »Slovenska Gospodinja«, — ki si je stavila nalogo skrbeti za duševni razvoj slovenskega ženstva, — tudi referat o najznamenitejših delih Ellen Keyeve.

Ana Sladkova, ki nam je dala blagohotno na razpolago svoj članek »Ellen Key«, je rojena v Pragi ter je hči zaslužnega češkega pedagoga. Gdč. Sladkova je študirala na pražki ženski gimnaziji »Minerva«, ki je bila — kakor znano sploh prva gimnazija v Avstriji. Potem je šla gdč. Sladkova na vseučilišče v Prago in v Lipsijo, kjer se je zlasti posvetila geografiji, zgodovini ter jeziku. Sedaj je gdč. Ana Sladkova profesorica na ženskem liceju »Vesna« v Budjejevicah.

»Slovansky Přehled«, ta zares slovanska in tudi izborna revija, prinaša v 2. številki (oktober) oceno

zadnje knjige naše vrle pisateljice Zofke Kvedrove. »Iskre« — tako se namreč imenuje knjiga — so faktučno iskre, kakor pravi ocenjevatelj, in dajo človeku, ki jih čita, tudi misliti. Jezik je mehak in muzikalichen in pisateljica ima mnogo smisla za prirodu, kar se jasno zrcali v nekaterih njenih spisih. Iz teh drobnih umotvorov, iz teh isker se da posneti, kakor pravi pisec, plamen pesniške duše, ki globoko razmišlja o življenju, mladosti, ljubezni — Tako sodijo Čehi o slovenski pisateljici. Naj bi se naše ženstvo toplejše zanimalo za domača, zlasti ženska dela ter naj si nabavilo spise Zofke-Kveder Jelovškove. Posebno izobrazene in hrvaščine veščice dame bodo našle v »Iskrah« zares dosti krasnega vžitka, a tudi druge, kajti črtice se vrste: jedna slovenska, jedna hrvatska. Podpirajmo svojo književnost, ne dajajmo novcev za tuje, malo vredne stvari, če lahko dobimo doma lepo in res dosti vredno knjigo. J. B.

Prvi ženski kongres v Krakovu. Od 20. do 24. oktobra je imelo poljsko ženstvo v Krakovu kongres, ki se je zlasti temeljito bavil z vprašanji glede vzgoje otrok doma in v šoli, glede političnih in socialnih pravic ženske ter z mnogim drugim. Najvztrajnejše in najduhovitejše prvoboriteljice so bile na tem kongresu Marya Turzycma, Kazimira Bujwid ter zdravnica dr. Ernesta Golde. Sestavile so peticijo, ki so jo poslale v Lwow državnemu svetu za neposredno tajno volilno pravico žensk. Ta kongres je povzročil tudi, da je ustanovilo poljsko ženstvo več dobrodelnih društev. Nadalje je stavil kongres na vso avstr. Poljsko poziv, naj se ustanovi v Krakovu reformirana narodna šola. V Krakovu obstoji že več let društvo »Euleterya« pod predsedstvom gospe dr. Zofije Daszynske-Golinske; to društvo si je stavilo nalogo skrbeti za zabavo revnih otrok ob nedeljah in praznikih. To delovanje se je na kongresu v toliko razširilo, da bo skrbelo društvo odslej za revne otroke sploh, da ne bodo zaostajali niti telesno, niti duševno za srečnejšimi bogatejšimi. Kongres je volil tudi komisijo, ki ima pripravljati drugi ženski kongres; ta se bo vršil prihodnje leto v Varšavi ter se bo bavil zlasti z ekonomsko stranjo ženskega vprašanja.

Raznoterosti.

Nevarnost okuženja pri otroških boleznih. Ta nevarnost je različna pri različnih kužnih boleznih. Pri davici pričinja nevarnost okuženja, kakor pojasnuje dr. Grünhut v nekem časopisu, s pojavom oblage t. j. ko začne v vratu zatekati in se rudečiti; končana pa še ni, kakor se je spoznalo, če tudi je že oblaga izginila, ampak traja še nekaj dni. Po prebiti davici naj se bolnika izolira še kaka dva tedna. — Pri ošpicah je nevarnost ravno v začetku, ko ni še na koži ni-

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

česar spoznati, največja, vsled česar se seveda navadno bolnika prepozno izolira. — Pri zahrbtni škrlatici je v nasprotju z ošpicami nevarnost v začetku manjša kot v času, ko že gine bolezen; kal škrlatice ohranjuje delj časa svoj učinek; komaj najmanj šest tednov po izbruhu bolezni lahko pridejo drugi v dotiko z bolnikom. Pravočasna izolacija pri škrlatici ima uspeh. Bolnikova soba mora biti zelo dobro razkužena, ker se lahko ohrani kal škrlatice tedne, da mesece in mesece. Sploh je treba pri škrlatici izolacijo in razkuževanje izvesti kar najstrožje in brezobzirneje. — Pri oslovskem kašlju tiči nevarnost le v izmečkih in pljunkih; prenese se ga navadno s tem, da se zakašlja v kako osebo, razširi se ga pa tudi lahko potom žlic, vilic in nožev, pri igranju na tleh, kjer se nahajajo njegove kali. Ker je nevarnost v prvih dneh pri tej bolezni še malenkostna, ima pravočasna izolacija bolnikov navadno zaželjene uspehe.

Šolski zdravniki v Bolgariji. Na vseh bolgarskih srednjih šolah so nastavljeni z začetkom tega leta posebni zdravniki, ki imajo nalogo, da predavajo po šolah o higijeni ter da preiskujejo dijake po dvakrat na teden, ali nimajo kake nalezljive bolezni. Zlasti skrbno imajo postopati pri začetnih pojavih jetike. To je pač jako koristna in dobrodelna vpeljava ter bi bilo želeti, da jo posnemajo tudi drugod.

Ob koncu prvega letnika.

Sto številko zaključujemo I. letnik in štejemo si v dolžnost, zahvaliti se vsem svojim čitateljicam in naročnicam, razširjateljicam in razširjateljem »Slovenske Gospodinje« ter sotrudnikom, ki so podpirali naš list s svojimi prispevki.

Le jedno leto je stara »Slovenska Gospodinja«, ali razširila se je po vsej slovenske zemlji, poznana je povsod, priljubila se je svojim bralkam, in to nam daje pogum, da smo se odločili, nadaljevati z izdajanjem drugo leto. Računamo na naklonjenost vseh Slovenk, obračamo se do vsake rodoljubke, da nas podpira pri našem podjetju, da se naroči na »Slovensko Gospodinjo«, da jo priporoča svojim prijateljicam in znankam.

Naročnine za odjemalke Cirilove cikoriije ni nobene, ker se je narodno podjetje odločilo razširjati list pri kupovalkah svojih izdelkov brezplačno. Že v prejšnjih številkah smo povdarjali, da naj pošljejo cenj. bralke kot naročnino one listke, ki so pod pokrovcem vsake škatljice Cirilove in Zvezdne cikoriije na I. Jugoslovansko tovarno kavinih surogatov v Ljubljani. Vsaka bralka, ki pošlje omenjenemu podjetju gotovo število teh listov, dobi od tega »Slovensko Gospodinjo« zastoj.

Vsaka gospodinja in vsaka prijateljica koristnega berila se gotovo potrudi, da si naroči na lahki način list. Tukaj ni treba šteti in poslati gotovega denarja, ampak kupi si le izdelek, ki ga rabi vsaki trenutek v svoji kuhinji. S tem koristi mnogo narodnemu podjetju, ker kupuje domači izdelek; koristi pa tudi sebi, ker kupi dobro blago pa tudi si lahko naroči s takimi listki dober in velepomemben list.

Upamo tedaj na vsestransko zanimanje in podporo »Slovenske Gospodinje«, nadejamo se velikega števila naročnic! Slovenke! podpirajte svoj list, štejte si v čast in dolžnost zagotoviti življenje jedinemu slovenskemu ženskemu listu.

Lastništvo.

Znana stvar je, da vsak svoje hvali, najsi že zasluži to hvalo ali ne. Navadno pa cenimo svoje višje, kakor zasluži, in tako precenjevanje so hudo grajali že naši predniki. Ako pa je bila hvala opravičena in so tudi drugi cenili stvar ravno tako, tedaj pač nihče ni imel nič proti temu, saj kar je dobrega in priporočanja vrednega, to se tudi lahko pohvali in priporoča. Tako tudi »Slov. Gospodinja« svojim bralkam priporoča predmet, kateri to vsled svoje dobrote tudi zasluži. To dokazuje tudi to, da rabijo narodne gospodinje le slovenski izdelek, Cirilovo in Zvezdno cikoriijo. To pričajo pa tudi mnoga priznanja, ki smo jih sprejeli od svojih bralk, ker so nam poslale že veliko onih listkov, ki so pod pokrovcem vsake škatljice Cirilove in Zvezdne cikoriije in je zahtevamo za naročnino za »Slovensko Gospodinjo«.

»Slovenska Gospodinja« hoče svojim cenj. bralkam le dobro. Navdušiti hoče svoje čitateljice za domači, slovenski izdelek, odvrniti jih hoče od tujih, židovskih predmetov. Zakaj pa bi tudi segali po tujem, če imamo to doma, zakaj bi podpirali tujce, ki ljubijo naš denar, a nas in naš jezik zaničujejo. Veliko Slovenk se je že ravnalo po nasvetih svoje prijateljice »Slovenske Gospodinje«, veliko jih je pa še, ki so še vedno naklonjene tujcem in ne poslušajo dobrega sveta. Tudi te vabimo, naj rabijo slovensko Cirilovo in Zvezdno cikoriijo in naj obrnejo hrbet tujem izdelku. S tem bodo koristile domačemu podjetju, narodni stvari, svoji družini bodo pa lahko pripravile dobro in tečno kavo, ter prihranile tako na denarju, ker porabijo manj pridanke pa tudi manj sladkorja. Spomni se vsaka gospodinja našega gesla: »Svoji k svojim! Ravnaj se po njem, podpiraj domače podjetje z nakupovanjem Cirilove in Zvezdne cikoriije!

